

TIESU IZPILDĪTĀJA DARBĪBAS PAMATPRINCIPU IZMAIŅAS SAISTĪBĀ AR LATVIJAS INTEGRĀCIJU EIROPAS SAVIENĪBĀ

CHANGES IN THE BASIC PRINCIPLES OF BAILIFFS' ACTIVITIES DUE TO INTEGRATION OF LATVIA INTO EUROPEAN UNION

Elīna Avota, *Mg. iur.*

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes
tiesību zinātnes doktora studiju programmas 1. kursa studente

Summary

In nearly 30 years, the institute of bailiffs has undergone drastic changes in the Republic of Latvia.

From an employee of the Ministry of Justice, a bailiff has evolved into a state official. Sworn bailiffs are independent in their official capacity and are governed solely by law. At the same time, the guarantees of independence of bailiffs are counterbalanced by the mechanism of controlling lawfulness of bailiffs' activities.

Financial freedom and independence have been gained. The services of bailiffs are available throughout the territory of Latvia. Until this moment, little research has been done about the institute of bailiffs in Latvia, as well as about its historic development and future prospects in the territory of Latvia. Consequently, the author focusses on the study of scientific materials characterising the situation in Latvia. The aim of the article is to depict the changes in the fundamental principles of bailiff's work in connection with Latvia's integration in the European Union. Reforms related to the profession of bailiff have ensured an adequate execution of court adjudications and qualitative work of bailiffs for the state governed by the rule of law.

Atslēgvārdi: tiesu izpildītājs, nolēmumu izpilde, tiesu izpildītāju neatkarība, tiesu izpildītāja institūta reformas

Keywords: a bailiff, enforcement of court rulings, independence of bailiffs, the institute of bailiffs, changes

Ievads

Vienas no būtiskākajām personas tiesībām ir tiesības uz taisnīgu tiesu. Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver sevī arī tiesības uz pienācīgu tiesas nolēmumu izpildi, jo bez pienācīgas tiesas nolēmumu izpildes nav iedomājama tiesiska valsts. Līdz ar to pienācīga tiesas nolēmumu izpilde un kvalitatīvs tiesu izpildītāja darbs uzskatāmi kā tiesiskas valsts priekšnoteikumi.

Līdz šim Latvijā ir pavisam nedaudz pētīts tiesu izpildītāja institūts, tā vēsturiskā attīstība Latvijas teritorijā un nākotnes perspektīvas. Līdz ar to autore koncentrējas uz Latvijas zinātniskā materiāla izpēti. Raksta mērķis ir apzināt tiesu izpildītāju darbības pamatprincipu izmaiņas saistībā ar Latvijas integrāciju Eiropas Savienībā. Lai izprastu tiesu izpildītāju darbības pamatprincipu izmaiņu nozīmi, jāapzina, kāda bija tiesu izpildītāja institūta būtība un problēmas pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas. Jāapzina, kādēļ radās nepieciešamība reformēt tiesu izpildītāja institūtu un kādi ir galvenie tiesu izpildītāja institūta pamatprincipi pēc reformas.

Darbā izmantotas dažādas zinātniskās pētniecības metodes. Izmantojot vēsturisko pētniecības metodi, autore pētīs tiesu izpildītāja institūta vēsturisko attīstību kopš Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas līdz pat mūsdienām. Izmantojot analītisko pētniecības metodi, autore apkopos un analizēs dažādos avotos ietverto tiesu izpildītāja institūta tiesisko regulējumu un tvērumu. Darbā autore analizēs arī tiesu izpildītāja statusu, tiesības un darbību īpatnības. Izmantojot salīdzinošo pētniecības metodi, autore apkopos un salīdzinās dažādos avotos pieejamo informāciju. Ar dedukcijas metodes palīdzību iegūtā informācija tiks apkopota un tiks izdarīti secinājumi. Visbeidzot, tiks izmantota arī indukcijas metode, vispārinot atsevišķu tiesu izteiktās atziņas, lai izdarītu vispārīgus secinājumus.

Tiesu izpildītāju institūts pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas līdz reformai 2003. gadā

Pēc Latvijas PSR Augstākās Padomes 1990. gada 4. maijā pieņemtās deklarācijas “Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu” spēkā stāšanās Latvijas Republikas tiesību sistēma bija jāpārkārtā no sociālistiskajam tiesību lokam piederīgas tiesību sistēmas uz Rietumu (kontinentālās Eiropas) tiesību lokam piederīgu tiesību sistēmu.

Kopš Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas notika arī pakāpeniska valsts varas organizācijas reforma. Šīs reformas būtiska sastāvdaļa bija tiesu varas institucionālā reforma, kuras rezultātā Latvijā bija jāizveido visiem pieejamas, neatkarīgas un efektīvi darbojošās tiesu varu realizējošas institūcijas.

1992. gada 15. decembrī Latvijas Republikas Augstākā Padome pieņēma likumu “Par tiesu varu”, kas stājās spēkā 1993. gada 1. janvārī.¹ Minētā likuma mērķis bija reglamentēt neatkarīgas tiesu varas darbības vispārējos pamatus, lietu izskatīšanas principus, tiesnešu iecelšanas un apstiprināšanas kārtību, kā arī citus ar tiesu sistēmu saistītus jautājumus.² Viens no šādiem citiem ar tiesu sistēmu saistītiem jautājumiem bija Tieslietu ministrijas funkciju noteikšana tiesu organizatoriskās vadības jautājumos. Tās tika noteiktas likuma “Par tiesu varu” 17. nodaļā.

Pēc likuma “Par tiesu varu” pieņemšanas tiesu izpildītājiem mainījās tikai statuss, jo viņi no tiesas darbiniekiem kļuva par Tieslietu ministrijas darbiniekiem. No padomju sistēmas tika pārņemta Tieslietu ministrijas vadība pār

¹ Likums “Par tiesu varu”: LV likums. Pieņemts 15.12.1992. [15.12.1992. red.].

² Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. VII nodaļa. Valsts kontrole. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2013, 15. lpp.

tiesu izpildītājiem. Padomju okupācijas periodā Latvijas PSR Tieslietu ministrija pārraudzīja un kontrolēja tiesu izpildītāju darbu. Tādas pašas funkcijas saistībā ar tiesu izpildītāju darbību Tieslietu ministrija turpināja līdz pat 2003. gadam. Tādējādi tiesu izpildītāju sistēma netika ne izveidota no jauna, ne pārveidota. Minēto atmiņās apstiprināja arī Gvido Zemrībo³ un Gunārs Aigars.⁴ Proti, viņi uzsvēra, ka likuma “Par tiesu varu” 1. pantā tika nostiprināta franču apgaismības laikmeta filozofa Šarla Luija de Monteskjē pamatotais varas dalīšanas princips, izveidojot neatkarīgu tiesu varu Latvijas Republikā. Šajā laikā svarīgi bija vispirms nostiprināt izmaiņas tiesu sistēmā. Izmaiņas saistībā ar tiesu izpildītāju darbību netika uzskatītas par prioritārām.⁵

Pamatnosacījumi, lai persona varētu kļūt par tiesu izpildītāju, bija noteikti likuma “Par tiesu varu” 109. panta otrajā un trešajā daļā. Par tiesu izpildītāju varēja būt Latvijas Republikas pilsonis, kas sasniedzis 21 gada vecumu un kam ir vismaz vidējā izglītība. Savukārt par tiesu izpildītājiem nevarēja būt:

- 1) personas, pret kurām ierosināta krimināllieta vai notiek izmeklēšana vai iztiesāšana;
- 2) personas, kuras agrāk notiesātas par tīšiem noziegumiem, arī tad, ja to sodāmība dzēsta vai noņemta likumā noteiktajā kārtībā.

Saskaņā ar likuma “Par tiesu varu” 109. panta ceturto daļu un Civilprocesa likuma 551. panta pirmo daļu tiesu izpildītāju prasības, izpildot tiesu spriedumus un pieņemtus lēmumus, kā arī citu institūciju lēmumus, bija obligātas visām valsts iestādēm, kā arī citām juridiskajām un fiziskajām personām.

Personai, kura vēlējas ieņemt tiesu izpildītāja amatu, nebija nepieciešama augstākā juridiskā izglītība, proti, tiesu izpildītāja profesija nebija veidota kā juridiska profesija, jo no amata kandidāta netika prasīta ne juridiskā izglītība, ne darba pieredze. Tajā pašā laikā tiesu izpildītājiem tika piešķirtas plašas tiesības, kas būtībā nebija samērojamas ar tiesu izpildītāju amata kandidātam izvirzītajām prasībām.

Par tiesu izpildītāju profesionālo sagatavotību tika intervēti vairāki attiecīgajā laika posmā strādājušie tiesu izpildītāji.⁶ Intervētie tiesu izpildītāji atzina, ka, pieņemot tiesu izpildītāju darbā, nekāda iepriekšējā darba pieredze ar tieslietu sistēmu saistītā profesijā netika prasīta. Tāpat no pretendenta netika prasītas speciālas zināšanas jurisprudencē vai tiesību zinātnē, kā arī nenotika pretendenta apmācība. Līdz ar to par tiesu izpildītājiem varēja strādāt dažādu profesiju pārstāvji. Tādējādi tiesu izpildītājs stājās pie savu pienākumu pildīšanas šim darbam praktiski nesagatavots, kas ļauj secināt, ka darbam nepieciešamās iemaņas, prasmes un zināšanas jaunais tiesu izpildītājs ieguva praksē, mācoties no pieredzējušiem kolēģiem. Diemžēl, atskatoties uz šo periodu, secināms, ka zemais izglītības līmenis un prakses trūkums darīja izpildes procesu viegli ietekmējamu.

³ Gvido Zemrībo, zvērināts advokāts, Augstākās tiesas priekšsēdētājs (1985–1994), kura vadībā tika izstrādāts likums “Par tiesu varu”.

⁴ Gunārs Aigars, Augstākās tiesas tiesnesis (līdz 2014. gadam), kurš piedalījās likuma “Par tiesu varu” izstrādē.

⁵ Intervija ar G. Zemrībo, kas notika 2018. gada 28. februārī Rīgā, un telefonintervija ar G. Aigaru, kas notika 2018. gada 5. martā Rīgā. Pieejamas Elinas Avotas personīgajā arhīvā.

⁶ Intervijas ar Aiju Kalniņu, Daci Cgojevu, Andželu Vaitovsku, Andri Spori un Aināru Šustu. Pieejamas Elinas Avotas personīgajā arhīvā.

Ir apzināta statistika par tiesu izpildītāju izglītību. 1999. gada sākuma statistika liecina, ka tiesu izpildītāju kantoros strādāja 185 tiesu izpildītāji. No tiem tikai 21 bija augstākā izglītība, 49 – vidējā speciālā, 115 – vidējā izglītība.⁷

Šajā pašā laikā tiesu sistēmai piederīgām personām – zvērinātiem advokātiem,⁸ zvērinātiem notāriem,⁹ lai ieņemtu attiecīgo amatu, bija jāiegūst augstākā juridiskā izglītība Latvijas Universitātē vai kādā citā augstskolā, kura pēc Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes atzinuma pielīdzināma Latvijas Universitātei.

Tiesas spriedumu pareizu un savlaicīgu izpildi pilnībā kontrolēja Tieslietu ministrijas Tiesu izpildītāju departaments. Sūdzības par tiesu izpildītāju darbībām vai viņu atteikumu izpildīt šādas darbības piedzinējs vai parādnieks varēja iesniegt tiesā tikai pēc tam, kad sūdzību bija izskatījis Tieslietu ministrijas Tiesu izpildītāju departaments. Ņemot vērā tiesu izpildītāju administratīvajam procesam raksturīgo pakļautību tieslietu ministra, kas ir politiska amatpersona, rīkojumiem un norādījumiem, tiesu nolēmumu neatkarīga un objektīva izpilde, kā arī citu civilprocesuālo principu istenošana praksē bija visai nosacīta.

Tiesu izpildītāju kompetence periodā no Latvijas neatkarības atjaunošanas līdz pat 2003. gadam bija saistīta tikai ar tiesas nolēmumu un dažādu institūciju izdoto izpildu dokumentu izpildi.

Tiesu izpildītāja pienākumi bija noteikti likuma “Par tiesu varu” 112. pantā un Tieslietu ministrijas apstiprinātās instrukcijās. Tiesu izpildītājam, izpildot nolēmumus, jāievēro normatīvie akti un precīzi jāizpilda tieslietu ministra apstiprinātās instrukcijas noteikumi. Tiesu izpildītājam pēc personīgās iniciatīvas jāveic visi ar likumu atļautie pasākumi, lai pareizi un savlaicīgi izpildītu tiesu un citu iestāžu nolēmumus, jāizskaidro pusēm to tiesības un pienākumi un jāpalīdz viņām aizstāvēt savas tiesības un ar likumu aizsargātās intereses.

Laika posmā pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas līdz 2003. gadam tiesu izpildītāju atlīdzību veidoja pamatalga un papildu piemaksas. Diemžēl nav saglabājušies dokumenti, kuros tika fiksēts, kā noteikta tiesu izpildītāja pamatalga. Arī tālaika tiesu izpildītāji to neatceras. Līdz ar to autore izsaka minējumu: tā kā tiesu izpildītāji bija Tieslietu ministrijas darbinieki, tad tiesu izpildītājiem, līdzīgi kā citiem Tieslietu ministrijas darbiniekiem, pamatalgas apmēru noteica tieslietu ministrs.

Saskaņā ar likuma “Par tiesu varu” 111. panta otro daļu (redakcija, kas bija spēkā līdz 2002. gada 2. decembrim) tiesu izpildītājs līdztekus viņam noteiktajai un valsts garantētajai algai papildus varēja saņemt atlīdzību atbilstoši tieslietu ministra apstiprinātajiem noteikumiem. Papildus Civilprocesa kodeksa 375. panta otrajā daļā bija noteikts: ja tiesas nolēmumu piespiedu izpilde saistīta ar aresta uzlikšanu parādnieka mantai vai mantas realizēšanu, tiesu izpildītājam aprēķina atlīdzību 5% apmērā no summas, kuru viņš bija piedzinis. Atlīdzību tiesu izpildītājam apstiprināja ar tiesneša lēmumu.

⁷ Pieejams: Latvijas Vēstnesis, 27.01.1999., Nr. 23/24.

⁸ Latvijas Republikas Advokatūras likums, 14. panta 4. punkts: LV likums. Pieņemts 27.04.1993. [29.01.1998. red.].

⁹ Notariāta likums, 9. panta 3. punkts: LV likums. Pieņemts 01.06.1993. [17.06.1996. red.].

Tas nozīmē, ka tiesu izpildītājs šajā periodā bija tiesīgs saņemt divu veidu atlīdzības:

- 1) valsts noteikto atlīdzību;
- 2) atlīdzību atkarībā no piedzītās summas.

Autores ieskatā valsts noteiktā atlīdzība nebija samērojama ar tiesu izpildītāja veicamajiem pienākumiem un viņa atbildību, jo tā bija pārāk zema. Tiesu izpildītāju pamatalga bija valstī tālaika vidējās algas apmērā.¹⁰ Savukārt atlīdzība, kas atkarīga no piedzītās summas, 1998. gadā katram tiesu izpildītājam vidēji bija 234 lati.¹¹

Tieslietu ministrijā 1997. gadā tika izveidota darba grupa, lai izpētītu jautājumu par sprieduma izpildes organizāciju attīstītajās Eiropas valstīs. Reformas galvenais stimuls bija nekvalitatīvi izpildīti spriedumi. Savukārt 1998. gada martā valdība pieņēma koncepciju reformēt tiesu izpildītāju institūtu Latvijā. Bijuši dažādi viedokļi par reformas tālāko virzienu.¹²

Uzaicinājums iestāties Eiropas Savienībā, ko Latvijas saņēma 2002. gada 14. decembrī, un nepieciešamība sakārtot tiesību normas arī sprieduma izpildes sfērā deva jaunu stimulu tiesu izpildītāju reformas ātrākai realizācijai. Tiesu izpildītāju institūta reformas gaitā tika pētīti Eiropas valstu tiesu izpildītāju institūti, pieredze un prakse tiesu izpildītāju darbā, notika regulāri semināri un viedokļu apmaiņa ar tiesu izpildītājiem Lietuvā un Igaunijā.¹³

Atbildīgās institūcijas Rīgā un Eiropas Komisijā par pamatu Latvijas tiesu izpildītāju organizācijas reformai izvēlējās Francijas modeli, jo tieši atbilstoši Francijas trīspakāpju tiesu sistēmas modelim un tam pakārtotajām tiesu varai piederīgajām personām Latvijā jau bija veikta tiesu reforma un atjaunots notariāts.¹⁴ Iecerētais darbs reformu īstenošanā bija jāpaveic iespējami īsākā laikā.

Spriedumu izpildes reforma bija viens no uzdevumiem, kas Latvijai bija jāpaveic, lai izveidotu efektīvi funkcionējošu tieslietu sistēmu un tādējādi izpildītu iestāšanās Eiropas Savienībā prasības.¹⁵ Šī uzdevuma izpilde formāli tika pabeigta 2003. gada 1. janvārī ar 2002. gada 24. oktobra Tiesu izpildītāju likuma¹⁶ un 2002. gada 31. oktobra likuma "Grozījumi Civilprocesa likumā"¹⁷ spēkā stāšanos.

Tiesu izpildītāju institūts pēc reformas 2003. gadā

Saskaņā ar šobrīd Latvijā spēkā esošo Tiesu izpildītāju likumā noteikto tiesu izpildītāji ir tiesu sistēmai piederīgas personas, kuras veic tiesu un citu

¹⁰ Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem, 1996. gadā vidējā alga valstī bija 78,71 lats neto, 1997. gadā – 88,55 lats neto, 1998. gadā – 97,69 lats neto.

¹¹ Pieejams: Latvijas Vēstnesis, 27.01.1999., Nr. 23/24.

¹² Lazdāne I. Zvērinātu tiesu izpildītāju mainīgā ikdienu. Jurista Vārds, 29.04.2003., Nr. 16 (274). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/74260-zverinatu-tiesu-izpilditaju-mainiga-ikdienu/> [aplūkots 27.11.2019.].

¹³ Ibid.

¹⁴ Osipova S. Latvijas notariāta vēsture. Grām.: Latvijas notariāts, 1889.–1945. Biogrāfiskā vārdnīca. Sast. E. Jēkabsons, V. Šķerbinskis. Rīga: Latvijas Zvērinātu notāru padome, 2013, 9.–35. lpp.

¹⁵ Latvijas Republikas stratēģija integrācijai Eiropas Savienībā, 2000. Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/data/file/1/Lat-strat-ES.pdf> [aplūkots 25.11.2019.].

¹⁶ Tiesu izpildītāju likums: LV likums. Pieņemts 24.10.2002. [24.10.2002. red.].

¹⁷ Civilprocesa likums: LV likums. Pieņemts 14.10.1998. [14.10.1998. red.].

institūciju nolēmumu izpildi, kā arī citas likumā noteiktās darbības.¹⁸ Amata darbībā tiesu izpildītāji ir pielīdzināti valsts amatpersonām, kuri amata darbībā ir neatkarīgi un pakļauti vienīgi likumam.¹⁹

Atbilstoši Tiesu izpildītāju likumam Latvijā tiesu izpildītāja profesionālās darbības iedalāmas trīs kategorijās: amata darbības, kuras tiek veiktas, lai izpildītu tiesas un citu institūciju vai amatpersonu nolēmumus (73. pants); amata darbības, kuras zvērināts tiesu izpildītājs veic pēc ieinteresētās personas lūguma (74. pants); un citas darbības, kuras zvērinātam tiesu izpildītājam atļauts veikt pēc vienošanās ar ieinteresēto personu (75. pants).

Lietuvā un Igaunijā līdzīgi kā Latvijā tiesu izpildītāji ir pielīdzināti valsts amatpersonām un tie veic ne tikai nolēmumu izpildi, bet arī citas likumā noteiktās darbības.²⁰ Līdz ar to Baltijas valstīs tiesu izpildītāja institūts pārņemts pēc franču modeļa. Tas nozīmē, ka Baltijas valstīs tiesu izpildītāji veic ne tikai nolēmumu izpildi, bet arī citas amata darbības.

Šobrīd tiesu izpildītāja darbības Latvijā raksturo šādi pamatprincipi: institucionālā neatkarība, amatpersonas statuss, *numerus clausus* princips un finansiālā neatkarība.²¹

Institucionālā neatkarība izriet no vairākām tiesību normām Tiesu izpildītāju likumā. Proti, Tiesu izpildītāju likuma 3. pantā noteikts, ka zvērināti tiesu izpildītāji amata darbībā ir neatkarīgi un pakļauti vienīgi likumam. Savukārt Tiesu izpildītāju likuma 10. pants noteic, ka valsts un pašvaldību institūcijām, tiesām, prokuroriem un pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm jāgarantē zvērinātu tiesu izpildītāju neatkarība amata pienākumu pildīšanā. Fiziskajām un juridiskajām personām, kā arī amatpersonām aizliegts iejaukties zvērinātu tiesu izpildītāju profesionālajā darbībā, ietekmēt un iespaidot viņus. Tajā pašā laikā tiesu izpildītāju neatkarības garantijas tiek līdzsvarotas ar tiesu izpildītāju darbības tiesiskuma kontroles mehānismu.²² Saskaņā ar Tiesu izpildītāju likuma 83. panta otro daļu uzraudzību pār zvērinātu tiesu izpildītāju amata darbībām civilprocesuālajā kārtībā veic rajona (pilsētas) tiesa. Minēto apliecina arī tiesu nolēmumos norādītais. Proti, atbilstoši Tiesu izpildītāju likuma 83. panta otrajai daļai uzraudzību pār zvērinātu tiesu izpildītāju amata darbībām rajona (pilsētas) tiesa veic civilprocesuālajā kārtībā. Tādējādi likumdevējs ir noteicis, ka uzraudzība pār zvērinātu tiesu izpildītāju amata darbībām tiek veikta civilprocesuālā, nevis administratīvā procesa kārtībā. Līdz ar to, pat atzīstot, ka zvērinātu tiesu izpildītāju darbība ir darbība publisko tiesību jomā, ievērojot Administratīvā procesa likuma 15. panta septītajā daļā ietvertās kolīziju normas nosacījumus, jāsecina, ka Administratīvā procesa likuma normas ir piemērojamas tikai tiktāl, ciktāl Tiesu izpildītāju likuma norma nenosaka citādi.²³

¹⁸ Tiesu izpildītāju likuma 2. un 4. pants: LV likums. Pieņemts 24.10.2002. [24.10.2002. red.].

¹⁹ Ibid., 3. un 5. pants.

²⁰ Bailiffs' Act. Available at: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/Riigikogu/act/508012018004/consolide> [aplūkots 27.11.2019.]; Republic of Lithuania Law of Judicial Officers. Available at: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/02f9e912839011e5bca4ce385a9b7048?jfwid=5sjolfvw4> [aplūkots 27.11.2019.].

²¹ Grigore-Bāra E., Avota E., Berlande G. Tiesu izpildītāju institūts Latvijā (1918–2018). Rīga: Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padome, 2018, 121. lpp.

²² Ibid.

²³ Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 31.01.2006. lēmums lietā Nr. SKA – 119. Pieejams: http://www.lzti.lv/media/documents/2106/31012006-tiesu-izpild%C4%ABt%C4%81jur%C4%ABc%C4%ABba-un-l%C4%93mumi-izpildu-liet%C4%81-kaut-ar%C4%AB-tiek-v_oSPaAYb.pdf [aplūkots 26.11.2019.].

Amatpersonas statuss izriet no Tiesu izpildītāju likuma 5. panta. Proti, savā amata darbībā tiesu izpildītāji ir pielīdzināti valsts amatpersonām.²⁴ Līdz ar to uz zvērīnātiem tiesu izpildītājiem attiecināms likums “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”.²⁵ Minētā likuma 4. panta pirmās daļas 21. punkts noteic, ka zvērīnāts tiesu izpildītājs ir valsts amatpersona. Līdz ar to uz tiesu izpildītājiem attiecināmi likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” noteiktie amatpersonu ierobežojumi un aizliegumi.²⁶

Numerus clausus princips izriet no Tiesu izpildītāju likuma 7. panta, kas noteic, ka zvērīnātu tiesu izpildītāju skaitu un viņu amata vietas, iecirkņus un to robežas ar īpašu sarakstu nosaka tieslietu ministrs. Tajā pašā laikā valstī samazinās iedzīvotāju skaits. Līdz ar to tiek likvidētas²⁷ un nākotnē tiks likvidētas vairākas zvērīnātu tiesu izpildītāju amata vietas. Autores ieskatā pēc iespējas vairāk likvidējamās zvērīnātu tiesu izpildītāju amata vietas. Taču tajā pašā laikā, likvidējot zvērīnātu tiesu izpildītāju amata vietas, jānodrošina, lai visā Latvijas teritorijā arī nākotnē būtu pieejami zvērīnāta tiesu izpildītāja pakalpojumi.

Tiesu izpildītāju finansiālā neatkarība izriet no Tiesu izpildītāju likuma 137. panta otrās daļas, kas noteic, ka savā profesionālajā darbībā tiesu izpildītāji ir finansiāli patstāvīgi. Līdz ar to likumdevējs ir paredzējis tiesu izpildītājiem finansiālu neatkarību no valsts budžeta. Šobrīd tiesu izpildītāji ir pašnodarbinātas personas, kurām pašām ir jārūpējas par saviem ienākumiem, kā arī par savas prakses vietas uzturēšanu.

Ievērojot, ka valstī samazinās iedzīvotāju skaits, ir zvērīnātu tiesu izpildītāju iecirkņi, kuros ir salīdzinoši neliels iesniegto izpildu dokumentu skaits. Līdz ar to problemātiski atsevišķiem zvērīnātu tiesu izpildītāju iecirkņiem finansiāli nodrošināt savu pastāvēšanu. Šajos atsevišķos gadījumos zvērīnātiem tiesu izpildītājiem jāpiesaista savai praksei izpildu dokumenti, kuru piekritība ir ārpus viņu iecirkņa robežām. Šāda kārtība nav pretēja likumam, taču tādējādi saasinās konkurence zvērīnātu tiesu izpildītāju starpā, jo katram zvērīnātam tiesu izpildītājam jāspēj piesaistīt pēc iespējas vairāk izpildu dokumentu.

Ievērojot to, ka valstī samazinās iedzīvotāju skaits, samazinās arī tiesas un citu iestāžu izdoto izpildu dokumentu skaits. Līdz ar to nākotnē likumdevējam būtu jāparedz papildu amata darbības, ko varētu veikt zvērīnāti tiesu izpildītāji. Papildu amata darbību veikšana ļautu mazināt konkurenci zvērīnātu tiesu izpildītāju starpā.

²⁴ Grigore-Bāra E., Avota E., Berlande G. 2018, 122. lpp.

²⁵ Likums “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”: LV likums. Pieņemts 25.04.2002. [27.12.2002. red.].

²⁶ Grigore-Bāra E., Avota E., Berlande G. 2018, 122. lpp.

²⁷ Piemēram: 2018. gada 1. janvārī bija 116 zvērīnātu tiesu izpildītāju amata vietas. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=204200> [aplūkots 08.04.2020.]. Savukārt no 2020. gada 8. aprīļa paredzētas 97 zvērīnātu tiesu izpildītāju amata vietas. Pieejams: <http://www.lzti.lv/aktualitates/par-izmainam-zverinatutiesu-izpilditaju-amata-vietas/> [aplūkots 08.04.2020.].

Kopsavilkums

1. Tiesu izpildītāja institūts nepilnos 30 gados Latvijas Republikā piedzīvojis kardinālas pārmaiņas. Lai izpildītu iestāšanās Eiropas Savienībā prasības, Latvijai bija nepieciešamas veikt tiesu izpildītāja institūta reformas.
2. Tiesu izpildītājs no Tieslietu ministrijas darbinieka kļuvis par valsts amatpersonu. Zvērināti tiesu izpildītāji amata darbībā ir neatkarīgi un pakļauti vienīgi likumam. Tajā pašā laikā tiesu izpildītāju neatkarības garantijas tiek līdzsvarotas ar tiesu izpildītāju darbības tiesiskuma kontroles mehānismu.
3. Tiesu izpildītāja profesijai pēc reformas tika noteiktas juridiskai profesijai atbilstošas izglītības un praktiskās pieredzes prasības – līdzīgi, kā tas ir citiem juridiskās profesijas pārstāvjiem.
4. Ir iegūta finansiālā neatkarība un patstāvība. Tiesu izpildītāja pakalpojumi vienmērīgi pieejami visā Latvijas teritorijā.
5. Tiesu izpildītāja reformas ir nodrošinājušas tiesiskai valstij pienācīgu tiesas nolēmumu izpildi un kvalitatīvu tiesu izpildītāja darbu.
6. Nākotnē likumdevējam jāparedz papildu amata darbības, ko varētu veikt zvērināti tiesu izpildītāji. Tādējādi tiktu mazināta konkurence zvērinātu tiesu izpildītāju starpā.